

Profesor Jurkowski preminuo je 2. siječnja 2016.

Taj nevjerojatni čovjek – znanstvenik, istraživač, kazališni kritičar, pisac i antropolog – posvetio je život svijetu lutkarstva te stekao mnogo prijatelja i poštovatelja diljem svijeta. Kako bismo i dalje bili s njim bliski u duhu, vodstvo UNIMA-e odlučilo je da ponovno, i u 2016. godini, razaslaše njegovu prekrasnu međunarodnu poruku koju je napisao za Svjetski dan lutkarstva 2011.

Međunarodna poruka za Svjetski dan lutkarstva 21. ožujka 2016. (Henryk Jurkowski)

Evo me ovdje, u gradu Omsku u Zapadnom Sibiru. Ulazim u etnografski muzej i pogled mi odmah privuče veliki izložbeni ormar u kojem su deseci kipića – idola ugrofinskih plemena, *Menses* i *Chantes*. Izgledaju kao da pozdravljaju svakog posjetitelja. Nagonski im uzvraćam pozdrav. Veličanstveni su. Predstavljaju preživjeli trag duhovnosti generacija primitivnog čovječanstva. Oni i njihov zamišljeni svijet u korijenu su prvih oblika i slika kazališta, i sakralnog i profanog.

Umjetničke zbirke prepune su idola i sakralnih kipića, koji malo-pomalo iščezavaju iz sjećanja. No, u muzejima se nalaze i lutke koje čak i danas čuvaju otisak ruku svojih tvoraca i ljudi koji su njima upravljali. Drugim riječima, te su lutke zadržale tragove ljudske okretnosti, mašte i duhovnosti. Lutkarske zbirke postoje na svakom kontinentu i u gotovo svakoj zemlji i ponos su svojih kolekcionara. One predstavljaju važno mjesto istraživanja, čuvaju temeljne uspomene i bitan su dokaz raznolikosti naše struke.

Kao i mnoge druge ljudske djelatnosti, umjetnost je pod utjecajem dviju tendencija: ujednačavanja i diferencijacije. Danas smo svjedoci usporednog postojanja tih dviju tendencija u kulturnim djelatnostima. Jasno zapažamo kako je lako putovati, zrakoplovom ili putem interneta. To umnožava broj kontakata koje uspostavljamo na raznim kongresima i festivalima, što dovodi do većeg ujednačavanja. Uskoro ćemo zaista živjeti u McLuhanovom globalnom selu.

To stanje ne znači da smo potpuno izgubili osjećaj za kulturne razlike, nego da će odsada veći broj kazališnih družina upotrebljavati sličan način izražavanja. Lutkarski stilovi kao što su *ningyo joruri* iz Japana i *wayang* iz Indonezije asimilirani su i u Europi i u Americi. Istodobno, skupine iz Azije i Afrike koriste europske lutkarske tehnike.

Prijatelji mi kažu da, ako mladi japanski umjetnik može postati virtuozni svirač Chopina, i Amerikanac može postati majstor *jorurija* ili majstor *dalang* koji izvodi *wayang purwa*. Složio bih se s njima pod uvjetom da lutkar asimilira ne samo tehniku nego i kulturu povezanu s njom.

Mnogi se umjetnici zadovoljavaju vanjskom ljepotom lutke, ali to gledatelju pruža potencijal otkrivanja drugih oblika umjetnosti. Na taj način lutka osvaja nove teritorije. Čak i unutar glumačkog kazališta lutka je postala izvorom mnogih metafora.

Raširena prisutnost drevne slikovite lutke sada je povezana s pokretom u obrnutom razmjeru s teritorijem koji je prije zauzimala. Razlog je prodor objekta i, u čak većim razmjerima, svega povezanog s materijom. Kad se neki objekt, neka materija, animiraju, oni nam govore, zahtijevajući svoje pravo na kazališni život. Tako će odsada objekt zamijeniti slikovitu lutku,

otvarajući umjetniku put koji vodi u nov poetski jezik, u kreacije pune bogatih i dinamičnih slika.

Slike i metafore koje su nekad bile karakteristične za određenu vrstu lutke, razlikujući ih jedne od drugih, danas su postale izvor ekspresije za svakog pojedinog lutkara. Tako smo dobili nov jedinstven poetski jezik koji ne ovisi o generičkoj tradiciji nego o talentu umjetnika i njegovoj individualnoj kreativnosti. Ujednačavanje sredstava ekspresije uzrok je diferencijaciji. McLuhanovo globalno selo pretvorilo se u vlastiti antipod. Razni oblici izražavanja postali su instrumenti individualnog jezika koji uvijek daje prednost originalnim rješenjima. Naravno, tradicija slikovite lutke nije nestala iz našeg vidokruga. Nadajmo se da će uvijek ostati dragocjena referentna točka.

Henryk Jurkowski, 2011.

O zamisli proglašenja Svjetskoga dana lutkarstva prvi se put aspravljalno na 18. svjetskom kongresu UNIMA-e u Magdeburgu 2000. godine.

Na sastanku u Atlanti 2002. godine međunarodni su vijećnici usvojili prijedlog koji je dao Dadi Pudumjee da se Svjetski dan lutkarstva obilježava 21. ožujka.

Prva međunarodna poruka pročitana je 2003. godine u New Delhiju i otada stječe sve veću popularnost.

Danas se širom svijeta slavi Svjetski dan lutkarstva i čita međunarodna poruka.